

pora prædefiniat; certum autem est tempus nativitatis Christi singulari modo esse prædefinitum ex ratione divinæ bonitatis et sapientiæ. Nec dubito quin aliorum etiam hominum, præsertim singulariter electorum, nativitates ac tempora eodem prædefiniantur modo. Itaque solum est differentia, quod in Christo eadem persona sibi ipsi prædefiniit tempus nascendi in assumpta natura; et ideo absolute et simpliciter hæc persona, seu hic homo per communicationem idiomatum, dicitur sibi prædefinisit tempus nascendi. Nisi fortasse quis dicat, quamvis Christus ut homo non potuerit sibi eligere tempus nascendi in utero matris, quia necessario supponitur homo, et consequenter natus in utero, potuisse tamen sibi eligere tempus et horam nativitatis extra uterum, quod profecto est probabile, quamvis non sit D. Thom. sensus, neque ad rem admodum pertinens. Tum quia illud tempus non tam fuit prædefinitum a Christo, ut homine, quam voluntarie susceptum ex prædefinitione divina. Tum maxime quia, supposita priori nativitate in utero, ex illa necessario ordine naturæ definitum fuit tempus nascendi extra uterum, supposito tali corporis temperamento, et aliis circumstantiis quæ in illa nativitate fuerunt.

2. In solutione ad 2, attigit D. Thom. expositionem illius loci Genes. 49: *Non auferetur sceptrum de Juda*, etc., de quo in 4 disputatione tomi superioris fuse dictum est.

DISPUTATIO XIII,

In quatuor sectiones distributa.

DE NATIVITATE CHRISTI EX UTERO MATRIS.

Maria cur visitat Elisabeth. — Postquam de conceptione et nativitate Christi in utero matris dictum est, sequitur ut de mysterio virginæ partus, quo Christus in lucem est editus, disseramus. Quoniam autem (ut in superioribus diximus) in his disputationibus eam dicendi rationem tenere curamus, qua universam simul vitæ Virginis seriem texamus ac explicemus, ratio temporis postulabat ut, si quid notatu dignum in illis novem mensibus, quibus Christus in visceribus matris latuit, actum est, illud adnotaremus; sed de illo tempore nihil in Scripturis vel monumentis fide dignis habemus, nisi quod Lucas narret de visitatione Elisabeth. Statim enim post filii conceptionem, eadem fortasse die (ut Evangelista innuit), comite sancto Joseph (ut

decentius ac verisimilius ab omnibus prudenter indicatum est), in montana perrexit Virgo, non ut in fide confirmaretur, neque quasi incredula de oraculo (ut hæretici calumniantur), sed quasi læta pro voto, religiosa pro officio, et festinans præ gaudio (ut dixit Bernar., hom. 4, super *Missus est*; et Ambros. et alii expositores Luc. 1). Ait autem Evangelista ibi permansisse quasi mensibus tribus. An vero tempore nativitatis Baptistæ præsens affuerit, dicemus infra, cum de Joanne Baptista disputabimus. Post illud ergo tempus reversa est in domum suam, scilicet, in civitatem Nazareth; et postea accidit quod Matthæus narrat de suspitione ac turbatione sancti Josephi, deque Angeli apparitione. Qua de re supra, cum de matrimonio Virginis, et de sancto Josepho disputaremus, nonnulla diximus. Appropinquante itaque partus tempore, profecti sunt Bethlehem, ubi Christus natus est. De hac igitur nativitate primum videndum est qualis fuerit, deinde de circumstantiis loci ac temporis; de signis vero ac prodigiis quæ in illa contigerunt, dicemus commodius in disputatione sequenti.

SECTIO I.

Utrum vere ac proprie Christus fuerit natus ex Virgine.

1. Non defuerunt qui negarint Christum proprie natum esse ex Virgine, quia non naturali et ordinaria via, sed alia nescio qua ex Virgine prodiit, quod fortasse dixerunt, ut ejus virginitati et integritati consulerent. Ad quem errorem accessit Goifredus, Quodlib. 7, q. 6, dicens Christum non fuisse natum trans-eundo per medium, sed ab extremo in extremum immediate transiliendo. Hoc enim facilius ei visum est, quam quod interjacentia corpora penetraverit absque ruptione. Quam sententiam inter alias refert Durand., in 4, d. 44, q. 6, et illi non admodum displicet.

2. *Virgo vere ac proprie Christum parit.* — *Nativitas Christi ex Virgine, vera et propria.* — Dicendum vero est B. Virginem vere ac proprie peperisse Christum, ipsumque vere ac proprie natum esse ex Virgine. Est conclusio certa de fide. Probatur prior pars apertissimis Scripturis, Isai. 7: *Ecce Virgo concipiet, et pariet*; tam vere ergo peperit quam concepit; Matt. 1: *Pariet filium*; et infra: *Non cognovit eam, donec peperit filium*. Si ergo est verus ac proprius filius, etiam est verus ac proprius partus; vel si alterum improprie expo-

nimus, cur non etiam alterum? Et Luc. 2: *Completi sunt dies ut pareret, et peperit filium suum primogenitum*. Secundo, probatur ex definitione et traditione Ecclesiæ; in Conc. Lateran., sub Martino I, consul. 5, can. 3, definitur B. Virginem vere et proprie fuisse Dei genitricem, quia veraciter ipsum Deum concepit, et incorruptibiliter genuit. Idem traditur in Conc. Chalced., act. 5, in Confessione fidei, ubi etiam approbatur Ep. 11 Leonis Pap. ad Flavianum, in cujus cap. 1 ita ad rem præsentem loquitur: *Non ita intelligenda est illa generatio singulariter mirabilis, et mirabiliter singularis, ut per novitatem creationis, proprietatem remota sit generis*. Quæ verba tam ad conceptionem quam ad partum accommodari possunt. Et eandem veritatem docent omnia Concilia et Patres quos statim referam; et rationem assignabo. Ex hac vero priori parte necessario sequitur posterior. Nam illa duo, scilicet partus et nativitas, correlativa sunt. Unde aliis Scripturæ locis Christus natus dicitur, Joan. 18: *Ego in hoc natus sum*; et Isai. 9: *Parvulus natus est nobis*. Et dicto Conc. Lateran., can. 4, definitur, *proprie et secundum veritatem, duas esse in Christo nativitates*. Idem in V Synod., collat. 8, can. 3, et in VI Synod., act. 11, in Epist. Sophronii; et in 1 Ep. Cyril. ad Nestor., quæ in Conc. Ephes. habetur, *Verbum Dei sustinuisse dicitur generationem carnalem, carnis sue nativitatem, suam faciens, et ideo vere produisse ex Virgine, et natum esse carnaliter*; et similia habentur in epistola Cyrilli cum Concil. Alexan., ad eundem Nestor., quæ in Ephesino recipitur et approbatur. Idem docet egregie Damasc., lib. 3 de Fide, cap. 7; Fulgentius, lib. de Fide ad Petrum, cap. 2.

3. Ex hac conclusione sequitur primo, Christum exivisse de utero Virginis per naturalem viam, qua reliqui homines nasci solent. Quod Damasc., lib. 4, c. 15, his verbis docuit: *Conceptio quidem per aurem contingit, procreatio autem per eam partem qua fetus in lucem oriri consuevit*. Ratio est, quia hoc est de ratione veri partus, veræque nativitatis. Congruentia vero tam conclusionis quam hujus consecrarii est, quia Deus non tantum voluit fieri homo, sed etiam filius hominis, et feminam quamdam voluit esse veram Dei matrem; non essent autem vera mater et verus filius, nisi esset verus partus et vera nativitas; unde eleganter dixit Nazian., orat. 51, quæ est epist. 3 ad Chelidon., *Christum divino modo genitum esse, quia sine opera viri, et*

humano, quia juxta pariendi consuetudinem. Et non minus sapienter idem Nazian., orat. 16 de Amore pauperum, non longe a principio, dixit, *voluisse Deum, non tantum naturam, sed etiam nativitatem nostram honorare, et ideo utramque assumpsisse cum omni proprietate, absque macula tamen, vel indecentia, prout Deum decebat*. Et confirmatur, quia quidquid aliud dicatur, sine fundamento et necessitate dicitur; et præsertim quia asserere transitum ab extremo in extremum sine medio, majus fortasse miraculum est, remque obscuriorem et difficiliorem reddit. Video tamen posse aliquem multa ex his quæ adduximus, de nativitate in utero interpretari; dicendum vero est multa ex illis necessario intelligi de nativitate extra uterum; alia vero ad illam etiam extendi, quatenus ad quoddam complementum et perfectionem matris hæc nativitas pertinet.

4. *Virgo activo impulsu Christum emittit ex utero.* — Secundo colligitur ex eadem conclusione B. Virginem ad partum Christi, non mere passive, sed aliquo modo agendo, et quasi impellendo concurrisset ad fœtum emittendum. Hoc enim ad partus et nativitatis veritatem pertinet, quoniam alias non ipsa Virgo peperisset Christum, sed vel ab aliqua extrinseca causa eductus esset ex utero, vel certe ipse virtute sua ex utero exivisset sicut egressus est de sepulcro. Beata igitur Virgo, ut vera sit mater, eum impulsum vel efficaciam, quam aliæ matres solent, in suo partu ad emittendam prolem adhibuit. Unde Ecclesia canit: *Enixa est puerpera regem*. Et confirmari hoc potest, quia in hoc nulla est difficultas neque indecentia. Nam efficere per se potius ad perfectionem pertinet, et potuit fieri sine ullo labore aut violentia, præsertim cum divina virtute factum sit, ut sine ulla resistantia vel repugnantia id fieret, sicut supra, cum de virginitate Mariæ ageremus, declaratum est, ubi fundamentum contrarii erroris dissolvimus, latius de illo dicturi infra, agentes de Christi resurrectione. Quo in loco ostendemus posse unum corpus simul cum alio in eodem loco existere. Quod (ut Augustinus inquit, lib. 22 de Civit., c. 8) *illi soli non credunt, qui etiam Dominum Jesum per integra virginalia matris enixum, et ad discipulos ostiis clausis ingressum non credunt*.

SECTIO II.

Utrum Christi natiuitas absque dolore matris et sordibus puerperii perfecta sit.

1. *Secundinae quid.* — Neminem ex iis qui Deiparam, virginem in partu permansisse crediderunt, inveni, qui asseruerit cum dolore peperisse; hæc enim duo consentanea esse non possunt; non defuerunt tamen qui sordibus puerperii eam putarint obnoxiam. In quam sententiam inclinavit Abulen., super e. 12 Levit., q. 2, 3, 4 et 13, et clarius in 20. Idem asseruit Erasmus, Luc. 2; Cajet. vero hic, art. 6, circa ad 3, partim descendit in hanc sententiam, partim eam corrigit. Dicit enim intercessisse in illo partu omnia quæ non ex peccato, sed ex natura sunt, quæque in statu innocentia existissent; addit vero, Angelorum ministerio provisum fuisse ut nulla necessaria esset ablutio: *Ut et manus virginæ (inquit) ab huiusmodi obscuris seruerentur mundæ, et mens ipsius ad tanti gaudii fructus magis unita esset.* Ratio huius sententia esse potest, quia, ut constat ex Aristot., 2 de Gener. Animal., cap. 4, et Galeno, lib. de Formatione foetus, quando homo concipitur, membranae quaedam in utero matris formantur, in quibus foetus involvitur, et intra illas usque ad tempus natiuitatis continetur, quæ licet varia habeant nomina et officia (quorum explicatio non est huic loco necessaria), vulgari tamen appellatione *secundinae* dicuntur, et hæc rumpuntur tempore natiuitatis, ut proles exeat; post cuius natiuitatem mater secundinas emittit, et copiam sanguinis, qui ad nutrimentum prolis illic fuerat congregatus. Certum igitur videtur Christi corpusculum intra huiusmodi membranas fuisse conceptum, alias nec naturalem statum habuisset in utero matris, nec naturali modo potuisset alimentum exsugere, nec excrementa emittere, neque ab externis alterationibus tueri, ad quæ munera huiusmodi membranae a natura sunt datae; si igitur Christi corpus, quamdiu fuit in utero matris, his est secundinis involutum, necesse fuit tempore natiuitatis rumpi, vel alio modo illis expoliari, ut aliis hominibus accidit; ergo necessarium etiam fuit B. Virginem extra corpus suum illas emittere (erant enim iam superflua et quasi excrementa quaedam); cum hac autem emissionem, sanguinis etiam emissio conjuncta est.

2. *Partus Virginis sine dolore.* — Dicendum vero est primo, B. Virginem peperisse

absque ullo dolore. Probatur primo ex Patribus: Gregor. Nazian., in Tragoedia de Christo patiente, circa princip., Virginem introducit de se dicentem: *Parens expers laboris et doloris*; Gregor. Nyss., orat. 4 de Resurrect., idem docet; et Damasc., lib. 4 de Fid., c. 15; qui accommodant illud Isai. 66: *Antequam parturiret, peperit, et antequam perceniret partus ejus, peperit masculum*; ubi Septuaginta legunt: *Antequam veniat dolor parturientium, effugit, et peperit masculum.* Idem docet Augustinus, ser. 14 de Nativ., et ser. 4 de Assumpt.; Fulgent., serm. de Laudib. Virgin.; Bernar., homil. 3 in *Missus est*, et serm. 4 in Vigilia Natiuitatis, ubi eleganter tractat quomodo Virgo tam a poena pariendi cum dolore, quam ab sterilitatis maledictione fuerit immunis. Denique Ecclesia in officio Natiuitatis canit: *Nesciens Virgo virum, peperit sine dolore Salvatorem sæculorum.* Ultimo probatur rationibus. Prima est (qua Sancti Patres utuntur), quia dolor partus respondet libidini et voluptati conceptionis. Unde Damasc. supra: *Quam voluptas, inquit, non anteivit, nec dolor quidem in partu secutus est.* Secundo, quia maxime decebat Christum, ut ortu suo nullum prorsus incommodum etiam temporale matri afferret, præsertim cum facillime posset huiusmodi nocuum vitare. Tertia et propria ratio philosophica est illa D. Thomæ, quia dolor oritur ex divisione, aut violenta compressione, vel relaxatione partium; ostensum autem est nihil horum passam fuisse B. Virginem.

3. *In partu Virgo secundinas non emisit.* — Dico secundo: B. Virgo in partu suo non emisit secundinas. Hæc conclusio asserta est a Patribus in Trullo congregatis, Can. 79, his verbis: *Absque ullis secundinis ex Virgine partum esse confitentis, ut qui sine semine constitutus sit, idque toti gregi annuntiantes, eos qui propter ignorantiam aliquid faciunt, quod non decet, correctioni subijcimus*; et infra subdit, *non licere ex communibus, et iis quæ in nobis sunt, inenarrabilem Virginis partum, quæ supra mentem et sermonem Verbum peperit, describere, metiri ac describere.* Quæ definitio magnam habet auctoritatem, quoniam illi canones, præterquam quod plus quam a ducentis viginti Patribus editi sunt, in VII Synod., act. 7, can. 1, approbati videntur, ut Surius adnotavit. Qui etiam advertit eandem Synodum, et Florentinam, et Adrianam, ac Michaellem summos Pontifices, horum canonum auctoritate usos fuisse. Et quamvis quorundam Gre-

corum temeritate aliqui eorum depravati esse dicantur, hic tamen (de quo agimus) nunquam in dubium revocatus est. Illud tamen valde huius canonis vim atque efficaciam minuit, quod aliqui codices non legunt, *absque secundinis*, sed, *absque ullo dolore*; et ita vertit Joverius in suis Sanctionibus ecclesiasticis. Ego vero, cum originale græcum consulere non potuerim, quod illo caream, non possum de alterutra versione certum ferre iudicium; si tamen intentionem illius decreti spectemus, verisimile est mentem illorum Patrum fuisse, quam Surius explicuit. Reprehendunt enim ibi quorundam consuetudinem, qui in honorem secundinarum impolluta Virginis, quasdam observabant caeremonias; et rationem reddunt, quia non est honor Virginis illi attribuire, quæ cæteris parientibus communia sunt. Intendunt ergo negare huiusmodi secundinas in partu virgineo. Et hanc conclusionem confirmabunt, quæ in sequenti afferemus.

4. *Natiuitas Christi sine sordibus facta.* — *Partus feminarum naturaliter non est sine sordibus.* — Dico ergo tertio, Virginis partum, Christique natiuitatem purissime sine ullis sordibus fuisse perfectam. Probatur primo ex Patribus: in VI Synod., act. 11, Sophron., in sua Epistola, partum Virginis vocat *incorruptibilem*, quia, scilicet, *sine fluxu sanguinis aut simili passione perfectus est*; et simili ratione, Epiph., lib. 3 Cont. hæres., in fine: *Natus est, inquit, per genitales meatus citra pudefactionem, impollute, absque inquinamento.* In eandem sententiam conspirant Nazianz., in Tragoedia, Christus patiens, col. 10 et 11; Cyprian., in serm. de Nativit. Christi: *Maria, inquit, genitrix, et obstetrix, nullus dolor, nulla nature contumelia in puerperio*; ubi alia multa habet ad idem propositum. Item August., 29 cont. Faustum, c. 3 et 4, et lib. de Quinque hæresib., c. 5: *Stulte, inquit, unde sordes in Virgine matre, ubi non est concubitus cum homine patre?* Denique D. Thomas hic, art. 6, ad 3, in eadem est sententia. Negat enim, et merito, cum Hieron., lib. cont. Helvid., interfuisse in partu Virginis obstetricum ministerium, aut mulierum sedulitatem, quæ non parum fuisset necessaria, si B. Virgo sordibus puerperii fuisset obnoxia. Et quamvis Cajet., propter hanc causam, adhibendum putaverit Angelicum ministerium, non videtur tamen necessarium nec expediens, in hoc negotio, alterius creaturæ, præterquam ipsius Virginis, operam interpositam fuisse. Et con-

firmatur. Nam propter hanc causam docent SS. Patres infra referendi, B. Virginem non indignisse purificatione, quia *germinans germinavit sicut liliū*, si licet verba Isa. 35 accommodare. Unde Cypr., supra, eleganter dicit prodiisse Christum ex Virgine, *sicut fructum ex arbore, aut sicut radium ex sole*, quibus et aliis exemplis explicant SS. Patres summam puritatem et munditiam illius partus. Ratione tandem declaratur; nam hæc conclusio ex præcedenti sequitur. Sunt autem qui existiment posse interdum naturaliter fieri, ut mulier sine huiusmodi secundinis aut sordibus pariat. Quod indicare visus est Corn. Jansen., in Concord., c. 10, citans Aristotelem; tamen neque Aristoteles id asserit, neque videtur naturaliter possibile. Tractat quidem hac de re Aristoteles, lib. 7 de Hist. Anim.; et c. 9, dicit, interdum emittere feminam parientem saniam pallidam, interdum cruentam, et subdit nonnullis neutrum accidere; non tamen dicit alicui accidere partum sine emissionem secundinarum aut sanguinis, et aliorum excrementorum, ut ex sequenti capite manifeste constat. Et ratio id convincit, quia ille modus conceptionis est a natura præscriptus, et fieri non potest quin novem illis mensibus, quibus puer alitur in utero, aliqua excrementa et sanguinis copia congregata sint, quæ in partu necessitate quadam naturali expelluntur. Non oportet igitur in naturali actione fundari; sed operæ pretium est fateri miraculum aliquod fuisse necessarium, ut Christi natiuitas dicto modo fieret; sed illud miraculum maxime decebat, et tanti filii dignitatem, et Virginis puritatem. Et sicut expediens fuit ut Christus nascendo non esset matri alicujus doloris causa, ita quoque ut nullam ei corporalem immunditiam aut indecentiam afferret. Unde, licet hoc miraculum non sit in Evangelio expressum, ex ipsa tamen rei decentia piissime creditur, accedente præsertim Patrum, quos attulimus, auctoritate. Et in Evangelio nonnullum habemus indicium, dicente Luca, c. 2: *Peperit filium suum primogenitum, et pannis eum involvit; et reclinavit eum in præsepio.* Quibus verbis insinuat nullam aliam actionem mundationemve in eo negotio intercessisse, aut fuisse necessariam, ut Hieronymus ponderavit contra Helvidium; et D. Thomas hic, art. 6, ad 3; et bene Cajet.

5. Dupliciter autem explicari potest hoc miraculum. Primo, ut Christi conceptio facta fuerit absque illis membranis et secundinis. Quod fieri potest verisimile, tum quia mira-

culose Spiritus Sancti virtute conceptus est; tum etiam quia videtur cessasse illarum necessitas. In naturali enim conceptione incipit secundina formari, ut genituram complectatur, in qua vis seminis inest, ut ita paulatim formetur fœtus. Hæc autem ratio in Christi conceptione cessavit, quia momento perfecta est absque semine, et absque impuro sanguine matris, ex quorum concursu, et actione unius, et alterius dispositione, generatur hæc membrana crassa, sicca et duriuscula. Si autem Christus in utero matris non fuit involutum factum est ut in natiuitate inventæ non sint; ablatis autem secundinis, facile intelligitur ratio ob quam nullæ aliæ sordes inventæ fuerint, nec sanguinis emissio, quia hæc omnia potissimum eveniunt in aliorum partu ex divisione secundinarum, in quibus illa omnia congregantur. Hic vero dicendi modus, quamvis fieri potuerit, necesse tamen est ut multa miracula congerat fere continua illis novem mensibus, ut in principio hujus sectionis argumentabamur. Duo tamen sunt præcipua. Alterum pertinet ad alimentum fœtus, quia fœtus per umbilicum secundinis copulatur, per quas sugit sanguinem a matre; et ideo secundinæ plenæ sunt venis. Unde si Christi corpusculum his membranis caruisset, non potuisset naturaliter ali. Nisi fortasse verum sit (quod aliqui dicunt), præter has membranas prodire ex venis matricis feminæ quosdam veluti funiculos quibus fœtus conjungitur matri in umbilico, ut nutriatur. Nam si hoc verum est, facile intelligitur fieri potuisse ut Virgo non haberet tempore partus superfluum sanguinem quem evacuaret, sed solum sanguinem purissimum, qui et ad sui corporis et filii nutritionem sufficeret. Alterum miraculum est, quia non poterat naturaliter corpus Christi in utero Virginis non habere aliqua excrementa; oportuisset ergo vel illa injicere in matricem Virginis, quod nec decebat, neque est ordini naturæ consentaneum, vel certe fieri miraculose debuit ut alia via resolverentur.

6. Alius modus explicandi hoc miraculum facilius esse videtur, si dicamus Christum quidem fuisse conceptum membranibus involutum, et ita habuisse in utero matris statum omnino naturalem; tempore autem natiuitatis, sicut prodiit per naturales vias sine ruptione claustris virginalis, ita etiam exiisse illas membranas eas penetrando absque ruptione, atque hac ratione purum ac nudum ex utero

matris elapsum fuisse. Membranas autem illas, cum omni sanguine et excrementis in illis conclusis, non fuit necesse in lucem hanc prodire post Christum natum; sed divina virtute fieri potuit, ut vel in aliam materiam resolverentur, vel alio miraculoso modo in alium convenientem locum transferrentur. Primum quidem, ut partus Virginis omni ex parte esset purissimus, ejusque integritas ac virginitas ex illius modo manifestaretur. Deinde, quia cum secundinæ sint corpus densum ac durum, non poterant ex utero Virginis exire absque ruptione claustris virginalis sine miraculo penetrationis, vel transitus ab extremo in extremum sine medio. Cum ergo necessarium fuerit aliquod miraculum, credendum est Deum illud elegisse, quod et dignitati mysterii accommodatius esset, et facilius, ut omnia possent optime expediri. Nam (ut docte dixit Cajetan.) hæc secreta miracula, quæ aliena sunt ab omni suspitione, maxime decuerunt Christum, etiam in tempore infantie, propter matris obsequium, et ut suavius omnia disponerentur, et citius expedirentur. Addit præterea et recte, hæc omnia conduxisse ad confirmationem et augmentum fidei Joseph, qui cum matre adorabat natum mundi Dominum.

7. Denique, circa hanc rem observatione dignus est locus Hieronymi, lib. contra Elvid., ubi ad illum loquens, sic inquit: *Junge, si libet, nostras contumelias, novem mensibus uterum intumescens, fastidia, partum, sanguinem, pannos, non erubescimus.* Hæc enim verba per exaggerationem intelligi possunt, sensu quasi conditionato, ut quando alteri respondendo dicimus, etiam si totum, quod assumit, concedatur, non sequi quod intendit. Sic inquit Hieronymus, licet necessarium esset concedere adversario illa quæ in humana conditione vilia et abjecta esse videntur, non propterea negandum fuisse Christum natum esse ex Virgine, et illam virginem mansisse. Quo fit ut, si necessarium non sit omnia illa concedere, magis convincatur hæreticus, quod sine occasione vel causa in illam sententiam inciderit. Et quia revera illa concedere non erat necessarium, quasi se corrigens, subdit Hieronymus: *Sed ut hæc, quæ scripta sunt, non negamus, ita illa, quæ non sunt scripta, renuimus.* Quæ responsio satisfacere posset huic loco, nisi idem Hieronymus, in epist. 22 ad Eustoch., de Custodia virginitatis, mentem suam amplius explicasset, dicens: *Novem mensibus in utero ut nas-*

catur expectat, fastidia sustinet, cruentus egreditur. Quorum verborum nullam commodam expositionem invenio; nihilominus sententia a nobis explicata magis probanda videtur.

SECTIO III.

Quo in loco natus sit Christus.

1. Tria loca hujus gloriosæ natiuitatis possumus ex Evangelistis colligere, Bethlehem, diversorium, ac præsepe, ut unus sit veluti proprius, alius communis, tertius communior.

2. *Christus nascitur in Bethlehem Judæ.*—Primum itaque, Christum natum esse in Bethlehem Judæ, fide constat ex Matthæo et Luca, et æqua certitudine constat fuisse prædictum a Michæa, c. 5, Messiam nasciturum fuisse in Bethlehem; ita enim Matt., c. 2, et Joan., c. 7, illum locum interpretantur. Nam quamvis dici possit eos non interpretari, sed referre quod sacerdotes et scribæ, aliique dicebant, tamen revera eam interpretationem approbant; imo ideo referunt, ut doceant impletum fuisse in Christo illud signum Messie, quod inter Judæos communi omnium erat consensione acceptum, eo quod in Scriptura esset expressum. Neque ad alium applicari possunt illa verba: *Ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israel.* Non enim possunt attribui David, cum multo ante hanc prophetiam, quæ de futuro loquitur, natus sit; neque Zorobabeli, qui natus est Babylonie; neque alicui alteri; nullus enim alius dux Israel post illam prophetiam ortus est ex Bethlehem.

3. *Objectio.*—*Responsio.*—Sed dicent Hebræi, etiam Christum nunquam fuisse ducem aut dominum populi Israel. Respondemus, vel non esse sermonem de Israel secundum carnem, nec de principatu aut dominio temporali, sed de Israel et duce ac pastore spiritali, de quo dictum est, Osee 4: *Congregabuntur filii Judæ, et filii Israel pariter, et ponent sibi met caput unum;* et Jerem. 31: *Ecce dies venient, dicit Dominus, et feriam domui Israel, et domui Juda fœdus novum; et infra: Dabo legem meam in visceribus eorum, et in corde eorum scribam eam.* Vel etiam addere possumus Christum esse ducem populi Israel. Multi enim, a principio Evangelicæ prædicationis illi nomina dederunt, et plures quotidie convertuntur, et in fine seculi omnes tandem illi subjiciuntur. Illud vero in prædictis testimoniis observandum est, Mi-

chæam prædixisse Christum nasciturum in Bethlehem Ephrata; Matthæum tamen referre, illum natum esse in Bethlehem Judæ. Hæc tamen nulla est differentia quæ ad rem pertineat; eadem enim urbs Bethlehem olim dicta est *Ephrata*, ut patet Genes. 35 et 48, et Psalm. 131, quem ad hoc mysterium accommodat eleganter Hieron., epist. 27, dicens, Davidem in verbis illis: *Si introiero in tabernaculum domus meæ, etc., donec inveniam locum Domino*, explicasse desiderium quo tenebatur cognoscendi hoc mysterium, et statim oculis prophetalibus illud agnovisse, dicens: *Ecce audivimus eum in Ephrata, invenimus eum in campis sylvæ.* Hæc autem Bethlehem erat in sorte Judæ, non procul ab Jerusalem (ut ait Euseb., lib. 7 de Dem., c. 2), id est, vel 25 stadiis, ut ait Justinus, Apolog. 2; vel sex milliariis, ut scribit Hieron., de Locis Hebr.; et ideo dicta etiam est Bethlehem Judæ, ut distingueretur ab alia Bethlehem, quæ erat in tribu Zabulon, ut constat Josue 19, et notavit Hieron., in Matth., et lib. de Locis Hebr. Qui etiam animadvertit utrumque nomen mysterio natiuitatis Christi recte adaptari. Bethlehem enim *domus panis* interpretatur, Ephrata autem *fructifera*; Christus autem et panis est vitæ, et præcipuus universi fructus. Quanquam enim hæc nomina non fuerint ab hominibus propter hoc mysterium imposita, sed vel propter illius terræ pinguedinem ac fecunditatem, vel (ut alii volunt) appellatione sumpta ab aliquibus priscis hominibus, de quibus mentio fit 1 Paral. 4, divina autem providentia fieri potuit, ut mysterio a se prædefinito nomina congruerent. Unde etiam ratio colligitur, ob quam Christum eo loco nasci oportuit, scilicet, ut in eo, quod per Prophetam dictum fuerat, impleretur. Prædictum autem fuit, ut hoc esset nobis unum ex certis signis adventus Messie.

4. *Objectio.*—*Responsio.*—*Bethlehem in natiuitatem Christi cur electa.*—Dices: sed cur prædefinitus Deus, ut in hoc loco potius quam in alio nasceretur? Respondetur: si generatim loquamur, et consideremus Bethlehem ut erat patria David, non alia ratione elegit eam quam ipsum David, scilicet, sua voluntate et beneplacito; postquam autem elegit nasci ex David, decuit in patria illius nasci, ut locus ipse natiuitatis originem demonstraret. Si vero consideretur Bethlehem ut erat exigua et humilis civitas, eadem ratione electa est, qua Christus humilem ac